

Baas op het eigen erf in Friesland

De Fryske Nasjonale Partij hield de aanleg van een eiland tegen. Projecten vanuit Den Haag zijn prima zolang het ‘Friese eigene’ maar blijft.

Tussen Oudemirdum en Warns – waar elk jaar de overwinning van de Friezen op de Hollanders tijdens de Slag van Warns in 1345 wordt herdacht – eindigt het glooiende landschap in kliffen langs het IJsselmeer. Het is een stil en vogelrijk gebied.

Vanaf de bankjes op het Oudemirdumer Klif in de gemeente De Fryske Marren hebben wandelaars een weids uitzicht over het water, maar voor hetzelfde geld had nu een kunstmatig eiland in het zicht gelegen, bedoeld voor zandwinning, met loods en voor de verwerking van het zand, een haventje voor binnenvaartschepen en het geheel omringd door groene *wetlands*.

Het Rijk wil Nederland opnieuw inrichten en daarbij zoveel mogelijk ‘functies’ combineren. Zoals natuur, wonen en het winnen van delfstoffen – zoals bouwzand. Het geplande eiland bij De Fryske Marren paste in dat plaatje, maar het project werd afgeblazen. Daarbij speelde de Fryske Nasjonale Partij (FNP) een hoofdrol.

Plannen beïnvloeden

De FNP doet niet mee aan de Tweede Kamerverkiezingen, maar is via Provinciale Staten wel vertegenwoordigd in de Onafhankelijke Senaatsfractie die een zetel heeft in de Eerste Kamer.

Jan Volbeda (63) is fractievoorzitter van de FNP in De Fryske Marren, de gemeente waar de partij vergeleken met andere gemeenten het grootste stemaandeel had bij de Statenverkiezingen. ‘Die ene senaatszetel geeft de doorslag als het erom spant. Wij doen ertoe.’

Niet alleen in de Eerste Kamer, ook vanuit de gemeente kan de FNP landelijke plannen beïnvloeden, zo is gebleken. Aan de tafel van zijn schoolmeestershuis in Oudega, naast het schooltje waarvan hij directeur was, licht Volbeda de geschiedenis toe rond het eiland dat er niet kwam. Zijn vrouw brengt koffie, cake en plakjes worst.

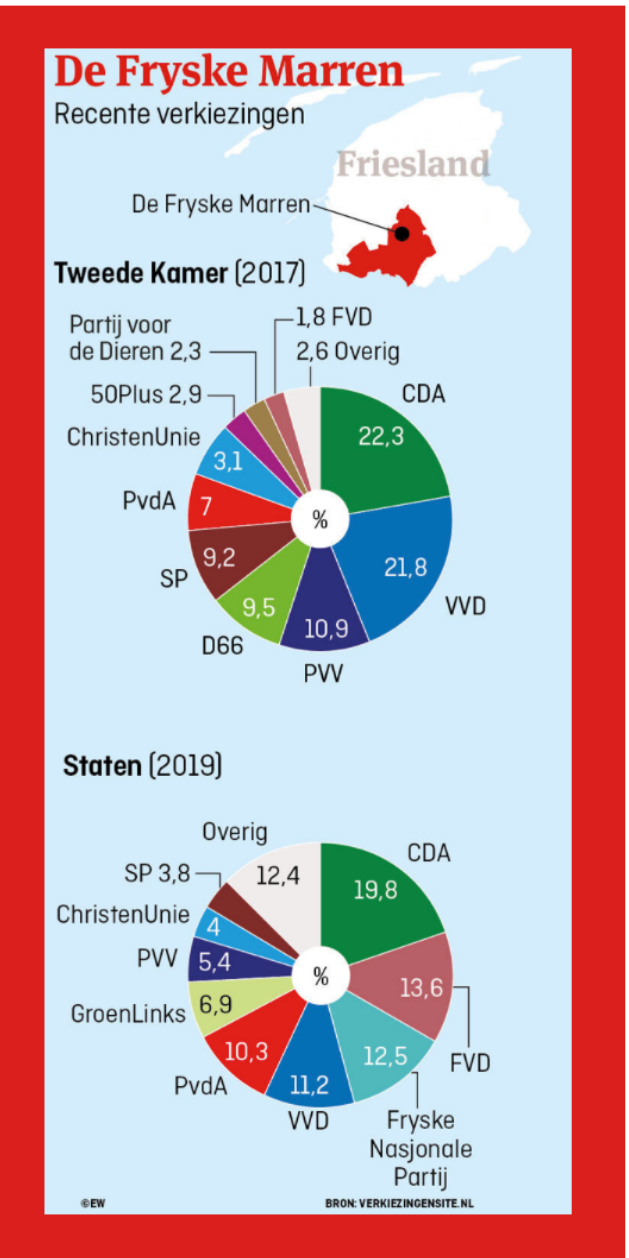
In opdracht van het Rijk zocht het baggerbedrijf Koninklijke Smals jarenlang naar de beste plek om zand te winnen. Dat bleek in het IJsselmeer voor de Friese kliffen. De gemeente Gaasterland-Sloten sloot in 2011 een overeenkomst voor samenwerking met de baggeraar: alles leek beklonken.

Kantelpunt

Na de fusie van de gemeente met Lemsterland en Skarsterlân was de zandwinning geen onderdeel van de -coalitieonderhandelingen tussen FNP, CDA en VVD. Volbeda: ‘We spraken over cultuur en sport, niet over zand. Dat was een gelopen koers.’ Het Rijk en de provincie stonden achter het project, de gemeente hoefde alleen nog het -bestemmingsplan goed te keuren.

Jan Volbeda (63) Fractievoorzitter van de Fryske Nasjonale Partij in De Fryske Marren strijdt voor behoud van de Friese cultuur, taal en het open landschap. ‘We waren eerst niet tegen zandwinning, maar toen de bevolking ertegen in opstand kwam, was dat voor ons een kantelpunt.’

Vlak voor de finish ontplofte de boel, zegt Volbeda. ‘De *artist impression* liet zien hoe het eiland een hap uit het open landschap zou nemen. De bevolking kwam in opstand. Dat was voor ons een kantelpunt.’

De FNP-fractie stemde in 2019 tegen het plan. De draai leidde tot een motie van wantrouwen, waarna de twee FNP- wethouders opstapten. Maar het bestemmingsplan kwam er dus niet.

Afgelopen december wees de **Raad van State** bezwaren van Smals tegen het gemeentebesluit af. Het bedrijf onderzoekt nu een alternatief. Gedacht wordt aan winning bij De Fryske Marren, maar verwerking van het zand elders.

Nationale Omgevingsvisie

De rompslomp in Friesland maakt volgens *associate professor* omgevingsrecht Fred Kistenkas (61) van Wageningen Universiteit andermaal duidelijk dat het Rijk niet de in de recente Nationale Omgevingsvisie (**NOVI**) gewenste regie heeft over de inrichting van het land.

‘De NOVI wil weer meer rijksregie, dus minder decentralisatie. Toen ik in de jaren zeventig rechten studeerde, was de gemeente nog gewoon de lagere overheid die moest luisteren naar provincie en Rijk. Nu zijn het medeoverheden die naast elkaar staan en kan een lokale overheid kennelijk nog een project van nationaal belang tegenhouden, omdat die geen verandering in zijn achtertuin wil. Ik denk dat dat met de nieuwe NOVI nu weer enigszins gaat veranderen.’

2020

Beste gemeenten

EW

De Fryske Marren scoort hoog op ‘rust en ruimte’ en staat op plek 84 in *EW's Beste gemeenten*

Volgens fractievoorzitter Volbeda is de grootste angst van de FNP dat het Friese eigene verloren gaat: de cultuur, de taal, het open landschap en de donkere nachten.

Lelylijn

Het gaat daarbij vaak om kleine dingen. Nieuwkomers zijn zeker welkom, mits die zich voegen naar de Friese omgangsnormen. ‘Ga bijvoorbeeld niet klagen bij de boer als die zijn mest uitrijdt, maar haal dan zelf even de was van de lijn.’

Volbeda noemt ook de Lelylijn, die het Noorden beter bereikbaar moet maken, als mogelijke bedreiging. ‘Prima als die spoorlijn er komt, maar als ze in Den Haag bedenken dat daarlangs duizenden huizen gebouwd moeten worden, dan willen wij daarover meepraten. We zijn baas op het eigen erf.’